

ÎN TRE DORINȚE ȘI REALITĂȚI

Mă s-a cerut un articol despre Institutul de Teatru din Tîrgu Mureș. E de bănuit că nu de circumstanță, doar așa, pentru a umple un spațiu gol. Înseamnă că există ceva, ceva care conține un semn de întrebare, o contradicție, un mister care se cere dezlegat. Și mai de bănuit că în chestiune s-ar afla secția română, deoarece secția maghiară, cit va fi să fie, nălcăierii nu-l mai ca acasă ca la Tîrgu Mureș. Sau, încă - raporturile dintre cele două secții.

Chestiunea e atât de delicată încît n-ar strica să facem un apel la Nietzsche, acela din Dincolo de bine și de rău: "Adevărul, căutarea adevărului nu sînt lucruri atât de comode, și cînd omul se leagă de ele prea omenește, cînd nu caută adevărul decît pentru a face binele, pariez că nu găsește nimic." Personal, mă încearcă unele îndoleli în privința faptului că aș fi capabil, neconținut, să caut adevărul felurilor ipostaze, știind că descoperirea lui ar provoca răul, catastrofă după catastrofă. În același timp, însă, bănuiesc că mi-e străin comportamentul stereotip, supus evidențelor vehiculate în lumea (nu numai) culturală, și mă feresc de corul celor ce propagă la scară națională ritualuri redundante, fie și ritualul cuvintelor frumoase - travesti pentru atîtea și atîtea iluzii scumpe; totuși, numai iluzii; ba încă, uneori, insidioase.

Așadar, ce-l cu Institutul de Teatru din Tîrgu Mureș? Noutate: s-a înființat, din această toamnă, pe lângă secția de actorie, și o secție de regie. E foarte probabil că-și va schimba denumirea în Academie de Artă Teatrală. Și? Nu-l nimic - s-ar putea spune. S-a și spus în zilele de septembrie, în timpul examenului de admitere, cînd mă "documentam" prin Institut. Poate că, totuși, e ceva. S-a spus și asta. Ba chiar, unii au spus și una și alta. Din cele spuse și din cele cunoscute deja mie, se profilează un set de realități vizibile, de suprafață, și altul, mai subtil dar și mai general, de adîncime. Mergînd pînă la ultimele consecințe, vom fi siliți să admitem că prea ne place să confundăm dorințele cu realitățile, că "formele fără fond" încă proliferază, că, în fine, rațiunile de stat trec adesea, și în orice regim, înaintea exigențelor democrației.

Mă apucă risu-plînsu cînd văd și aud pe toate cărările batalioane întregi de conaționali, de la exemplarele umane cele mai respectabile pînă la sicofanți și pegră, blasfemînd comunismul și cu asta gata, ca și cînd nu noi am fi acela prin care toate cele s-au făcut (ori nu s-au făcut). Și cu asta ajungem la chestiuni legate de însăși existența secției române a Institutului de Teatru din Tîrgu Mureș. Pe de o parte, de sus, din sferile puterii și ale ideologiei, s-a afirmat că, la noi, problema națională a fost rezolvată. Pentru a fi și mai rezolvată, s-a creat secția română. De ce să nu se fi creat, cînd noi toți vorbeam cu mîndrie despre descentralizarea culturii și desprovincializarea teatrului? Însă actorii și regizorii din provincie, cu excepțiile de rigoare, și azi visează capitala... cu studiourile cinematografice, televiziunea și celelalte. Nimeni nu poate afirma că viața teatrală a unui oraș de provincie rivalizează cu viața teatrală a Capitalei. Atunci?

Pe de altă parte, crearea unui Institut de Teatru (e vorba tot de secția română) presupune existența unei baze materiale și umane; și, evident, a unui climat (interior și exterior); căci pentru un student în arta teatrală este (ar trebui să fie) o chestiune vitală atmosfera culturală în care trăiește (desigur, numai dacă și din interior) și se însușește nevoia fecundă a acestei atmosfere). Pregătirea în teatru nu-l totuna cu Ingineria, nici măcar cu filologia și nu se poate face serios fără o ambianță adecvată. Or, de-a lungul ultimelor decenii, la Tîrgu Mureș s-au inițiat o serie de proiecte culturale românești (ceea ce e și necesar, și bine), dar n-a existat o puternică acțiune convergentă pentru a li se asigura acestora o bună bază materială și umană și, pe ansamblu, tot ceea ce duce la înflorirea ambianței culturale. Și nu există nici acum. Principiul nemărturisit dar activ ar fi cam

UN ÎNCEPUT, O RELUARE...

La Iași, întreaga mișcare teatrală se află, în momentul de față, sub semnul unui eveniment aniversar: 150 de ani de la înființarea primului Teatru Național românesc. Printre acțiunile care marchează această sărbătoare se află și redeschiderea Facultății de Teatru în cadrul Academiei de Arte "George Enescu". Este un act de dreptate care i se face unuia centru cultural cu mare tradiție teatrală și de învățămînt; este, totodată, un gest reparatoriu față de o măsură abuzivă și absurdă a vechiului regim, care a desființat în 1953 Conservatorul dramatic din Iași, lăsînd astfel una din cele mai mari scene ale țării fără posibilitatea de a-și pregăti cadre proprii. Amenințată să rămînă fără actori, Casa lui Alexandri - ca și celelalte teatre din această parte a țării - făcea și face încă eforturi disperate pentru a-și acoperi necesarul unei trupe cu care să poată aborda un repertoriu pe măsura valorii sale, impuse de-a lungul unui secol și jumătate de existență. Școala ieșeană de actorie, care a dat scenelor românești valori necontestate și care se impusese prin particularități distincte, devenise o amintire pentru generațiile vîrstnice și o necunoscută pentru tinerii sub 30 de ani. Cine mai știe că actori mari ca Aurel Ghișescu, Ștefan Ciubotărașu, Miluță Gheorghiu, Constantin Ramadan, Costache Antoniu, Gică

Popovici, Eliza Petrăchescu, Nicolae Șubă, Ștefan Dăncinescu, Margareta Baciu, Ani Braeschi, Octavian Cotescu, Petre Simionescu și încă mulți alții au fost elevii Conservatorului dramatic din Iași, ai profesorului Mihai Codreanu (da, celebrul sonetist)? Și cine, în afară de specialiștii în istoria teatrului, mai știe azi că respectiva instituție era urmașa demnă a uneia dintre primele școli de învățămînt artistic de la noi - Conservatorul filarmonic-dramatic, înființat în 1836 de către Gh. Asachi și Vasile Alecsandri (tatăl poetului)? După numai patru ani, în 1840, se înființa la Iași Teatrul Național, care-și serbează acum o venerabilă vîrstă.

Multă vreme teatrul ieșean a avut o trupă cu mare stabilitate, absolvenții Conservatorului dramatic de aici rămînînd legați sufletește și profesional de Casa lui Alecsandri. După desființarea din 1953 - gest proletcultist și iresponsabil, ca atîtea altele! - sursa de reînnoire a trupei a devenit IATC București și, parțial, institutele de la Cluj și Tîrgu Mureș. O parte dintre cei veniți s-au împămîntenit la Iași pentru că au găsit aici o mișcare teatrală pe cît de veche și mîndră de tradițiile ei, pe atît de modernă, de deschisă înnoirilor. Actrițe de frunte azi ca Adina Popa, Cornelia Gheorghiu, Violeta Popescu au recunoscut adesea că și-au perfecționat pregătirea învățînd de la

acesta: "De ce ungurii? Să facem noi (totul)!" Și am făcut, dar de mintulală; forme fără fond. Pot fi comparate posibilitățile unui teatralist țigumureșean cu ale unui latecist bucureștean? sau "greutatea" celor două colective de cadre didactice? Să dăm cuvintul unor dascăli de la Tirgu Mureș.

Lector Constantin Doljan, actor: "Plutește în jurul nostru o atmosferă de suspiciune. Poate pentru că ne aflăm într-o condiție de supraviețuire. Fluctuația de cadre a fost mare. Au venit aici oameni care, la București, fie că nu puteau avansa, fie că s-au certat cu șefii. Că au venit să-și rezolve problemele personale, asta n-ar fi bal, dar n-au făcut ce trebuie și s-au dus, după ce au perturbat atmosfera prin agresivitate și răutate. Așa că azi, în 1990, sîntem trei cadre (pentru disciplinele de specialitate)".

Asistent Gavril Pinte, actor: "Noi angajați? Da! Femel de serviciu și portar".

Prof.univ.Călin Florian, regizor: "Am devenit rector după revoluție, din 7 februarie. Acum, că a crescut cifra de școlarizare la actorie și a luat flință și o secție de regie, atît pentru românii cît și pentru maghiarii, sigur că avem nevoie de noi spații - săli de curs și de practică și un mic studio de film. Ministerul ne finanțează, rămîne să rezolvăm pe plan local."

Estetician Béres András (predă și la secția română): "Cu baza materială nu stăm bine. Utilizarea studioului cu mijloace de sonorizare și ecleraj e precară. Ne-ar fi trebuit camere video și videotecă, nu doar pentru a vedea filme, ci pentru a-l filma pe student și a analiza cum își face rolul."

Lector Mihai Rogoșcă: "Eu predau științe socio-umane... Eu cred că sînt cadre, de altfel promoțiile pe care le-am dat noi au fost foarte bune... Studenții noștri au un regim, IATC-ul - altul. Noi nu avem director de studio, ca el... Nu avem nici măcar înregistrări pe bandă de magnetofon din spectacolele noastre."

Călin Florian: "Acum că s-a înflințat și secția de regie, va colabora cu noi, făcînd naveta, și regizorul Victor Ioan Frunză, directorul Teatrului Național din Cluj."

Iată, în mare, cum arată "organigrama": regie: arta regizorului: C.Florian și V.I.Frunză; arta actorului: C.Florian și V.I.Frunză; actorie: an I: C.Florian, G.Pinte, colaborator Vlad Rădescu; an II: C.Doljan, G.Pinte; an III: C.Doljan, colaborator Vlad Rădescu; an IV: C.Florian... Fără comentarii. Dar cu un adăos: în specialitate, mi-a mai spus rectorul, vor colabora actorii de la Teatrul Național: Ion Săsăran, Cornel Răileanu, Cornel Popescu și Cristina Pardanschi...

Despre comuniunea dintre cele două secții:

Kovács Levente, regizor: "Despre secția română nu vreau să vorbesc, că se răstălmăcește".

Mihai Rogoșcă: "Am venit aici în '77. Atmosfera era corectă. Din decembrie parcă au înnebunit. Atmosfera, și acum, este deteriorată. Înainte era bine, nu pot să înțeleg ce s-a întîmplat acum".

Înainte, în vechiul regim, cu toții eram prizonieri, iar naționalismul era fardat. Azi sîntem "liberi" și promovăm un naționalism cu grîmasele la vedere. Eram refuzați iar acum a explodat comportamentul instinctual.

Dar sînt nădejdi de viitor. Senin și optimist, domnul Frunză, regizor binecunoscut și apreciat, îmi spunea că "am găsit aici o tradiție așezată, candidații la examenul de regie sînt bine pregătiți, chiar cu seriozitate". Pentru cinci locuri au fost șapte candidați. Au reușit trei; Oana Veronica Leahu (moldoveancă), Dobre Radu Basarab (actor la Naționalul mureșean) și Gavril Cadaru (regizor tehnic la Institutul cu pricina). Îmi mai spunea același că "se pot invita pe perioade scurte personalități din regie și teatrologie, care să nu predea neapărat cursuri-stas". Cu toții mi-au vorbit despre un autobuz fabulos, pe care urmează să-l cumpere Institutul pe banii ministerului; apoi se vor deplasa, tot pe cheltulala ministerului, în căutare de lumi și evenimente teatrale, nu doar la București, dar au stabilit legături cu Institutul de Teatru și Film din Budapesta, urmează Varșovia, Moscova, Helsinki, Novisad.

ION CALION

stelele generației anterioare: Margareta Baciu, Ani Braeschl, Rella Ghișescu, Gică Popovici, precum și jucînd alături de ultimii absolvenți ai fostului Conservator dramatic de la Iași: Adrian Tuca, George Macovei, Valeriu Burlacu ș.a.

Și acum, iată reînființată o facultate de teatru care își propune pregătirea de actori pentru scenele din această parte a țării. La începutul lunii septembrie, au avut loc examenele de admitere pentru cele două secții - de actori pentru teatrele dramatice și de actori-regizori pentru păpuși și marionete. Pentru cele 14 locuri (cîte 7 în fiecare secție) s-au prezentat 80 de candidați, în ciuda faptului că nu s-a făcut suficientă popularizare noii școli. Calitatea acestora a fost corespunzătoare: s-au prezentat cu un repertoriu variat și cu un nivel cultural ridicat, astfel încît comisia de examene (coordonată de Geta Angheluță, fostă profesoară la I.A.T.C., și compusă din actorii ai Teatrului Național: Sergiu Tudose, Emil Coșeru, Adina Popa, Ada Gârțoman și din regizoarele Natalia Dănăilă și Irina Popescu-Boleru) a putut face o selecție atentă, riguroasă, asigurînd un viitor colectiv de studenți valoroși. Celor 14 candidați selecționați prin examenul de admitere li se vor alătura 18 studenți de la Chișinău care au dat examen de admitere acolo, în fața unei comisii alcătuite din specialiști de la Iași și Chișinău. Aceștia vor fi bursieri ai Teatrului "Ion Creangă" din capitala Basarabiei.

Greutățile de început ale Facultății de teatru sînt mai ales de ordin material, spațiul de școlarizare fiind, deocamdată, insuficient. Rectorul Academiei de artă, d-na Iulia Bucescu, ne-a asigurat însă că e o chestiune rezolvabilă, cu atît mai mult cu cît colaborează la aceasta instituțiile de spectacole din Iași, interesate de buna funcționare a facultății: Teatrul Național, Teatrul "Lucaeafărul", Filarmonica "Moldova", Teatrul "Cupidon".

Ne-am interesat, la conducerea Academiei, despre felul cum va fi asigurată facultatea cu cadre didactice. Baza recrutării lor va fi colectivul artistic al Teatrului Național. Sînt avuți în vedere cei amintiți mai sus ca membri ai comisiei de admitere. Se va colabora de asemenea cu d-na Geta Angheluță. Pentru celelalte discipline se va face apel la institutele de învățămînt superior din Iași, orașul avînd un potențial artistic și didactic în stare să asigure cadrele necesare unui învățămînt de calitate. În viitor se vor ține concursuri pentru ocuparea posturilor pînă la acoperirea necesarului unui colectiv didactic stabil și valoros.

ȘTEFAN OPREA
4 septembrie 1990